

Op zoek naar Het Waaróm

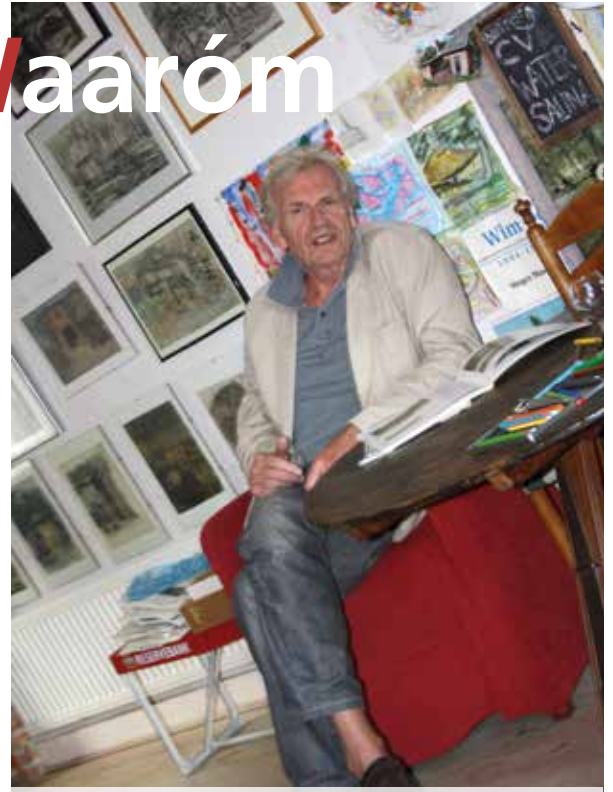
'Op een lijst van artiesten, in de oorlog vermoord, staat een naam waarvan ik nog nooit had gehoord, dus keek ik er met verwondering naar: Ben Ali Libi. Goochelaar.' Als Dick te Winkel (1945) het bekende gedicht van Willem Wilmink voordraagt, is dat met ziel en zaligheid. Omdat het raakt aan twee belangrijke zaken die Dick bezighouden: de gruwelen van oorlog, en de schoonheid van kunst. Interview op drie verschillende locaties, omdat de *Waarom?*-vraag zich niet in één keer liet vangen.

Als kinderen rond de drie jaar zijn, gaan ze de bekende *Waarom?*-fase in. Bij Dick hield die fase nooit op. "Omdat het antwoord op waaróm een schilderij, gedicht, beeld of muziekstuk mooi is, haast niet te geven is. Voor mij in ieder geval niet. Net zo goed als ik niet kan begrijpen waarom wij, De Mens, het in de Tweede Wereldoorlog hebben laten gebeuren dat joodse mensen uit onze straten werden afgevoerd. En er vandaag de dag nog steeds Afrikaanse medemens verdrinken in de buurt van Lampedusa."

"De één zweert bij Bach en de Beatles; de ander bij Schubert en de Stones. Waarom? Leg het maar uit."

Rust & roots. Cultuur & kids.

Winterswijk. De kiem voor Dicks bewogenheid op beide vlakken ligt hier, tegen de Duitse grens. Zijn familie had er een houtzagerij, die teloor gaat nadat zijn vader overlijdt. Dick is dan pas negen. Beide gebeurtenissen maken vanzelfsprekend veel indruk. "M'n vader mis ik nog elke dag; de houtzagerij had ik graag overgenomen." Dick en zijn vrouw Janny hebben nog steeds een huis in Winterswijk, naast eentje in Zwanenburg waar Dick ooit neerstreek in verband met zijn werk als Directievoerder bij Heidemij Hoofddorp. "Afhankelijk van ons 'gemoed' pendelen we tussen de rust & roots hier, en de cultuur & kids onder de rook van Amsterdam." Het huis in Winterwijk werd in de oorlog bewoond door een joodse winkelier, Hemelrijk. Zijn naam staat er op het Monument Auschwitz. Dick ontdekte dit pas na

DICK THUIS IN WINTERSWIJK, TUSSEN ZIJN KUNST. 'MAAR DE WIJZE WAAROP MESSI VOETBALT OF FEDERER TENNIS IS OOK KUNST.'

de aankoop van het huis. Toeval. "Ik voel hier echt het bewogen verleden nog. Bijvoorbeeld als ik naar de uitgesleten traptreden kijk." Wat wordt versterkt door de nodige schilderijen aan de wand, die de houtzagerij – inclusief soms de onderduikers die er zaten – als thema hebben. "Die zijn gemaakt door mijn tante Riek en oom Ger. Die laatste zat ondergedoken bij mijn ouders. Zij zijn later in Amsterdam gaan wonen en hebben mij veel van hun schilderijen en tekeningen nagelaten omdat ze vonden dat die hier hoorden. Bij de plek waarover ze gaan."

Het waren deze oom en tante die Dick enthousiast maakten voor De Kunst, vertelt hij op weg naar het Mondriaanmuseum, een paar

Depressief van mannen? 6000 worden?

Bij twee krantenquotes vroeg de redactie zich af: hoe zit ú hier in? Zo werd er gesteld dat mannen die stoppen met werken een bedreiging vormen voor de mentale gezondheid van hun echtgenotes. De vrouw van Jan Mulder gaat het dan moeilijk krijgen, want hij wil 6000 worden. "Minstens."

Wanneer mannen met pensioen gaan, krijgen hun vrouwen vaak al snel last van stress, slapeloosheid, depressies en andere mentale gezondheidsproblemen. Dat is de conclusie van een onderzoek van Marco Bertoni en Giorgio Brunello, twee economen aan de Universiteit van Padua. En al werd het onderzoek uitgevoerd in Japan: de uitkomsten gaan op voor echtgenotes all over the world. Het fenomeen heeft zelfs een officiële naam: het *retired husband syndrome*. "Omdat echtparen tijdens hun huwelijk vaak uit elkaar groeien en eigenlijk relatief weinig tijd met elkaar doorbrengen, dwingt het pensioen hen tot een intensievere vorm van samenleven", aldus de Italianen. "Dat kan nogal stress-verhogend werken voor de vrouwen, die plotseling rekening moeten houden

met de constante aanwezigheid van een relatieve 'vreemdeling' in hun omgeving, die ook nog eens allerlei aanvullende eisen en behoeftes blijkt te hebben." Herkenbaar, dames, of het juist helemaal niet mee eens? Laat het ons weten voor een inventarisatie.

Dat geldt ook naar aanleiding van een interview met Jan Mulder in het AD. "Mijn moeder van 91 is een enorme stimulans. Wat is die sterk. Vorig jaar kreeg ze een beroerte. Op die leeftijd natuurlijk levensbedreigend. 'Jan, wat moet ik hier nog?' zei ze tijdens het tergend herstel. Maar ze is weer topfit. Een mooie les: zelfs als het er heel donker uitziet, mag je niet opgeven." Mulder wilde zijn moeder in huis opnemen, maar zij verkoos een verzorgingshuis. "En gelijk heeft ze. Ze hoeft niet meer zelf te koken en ontmoet daar allerlei oude kennissen. Ze vindt het er hartstikke fijn. Wat dat betreft ziet mijn toekomst er niet zo slecht uit. Daarom wil ik minstens 6000 worden, om mee te beginnen. Met één voorwaarde. Dat je er zelf een einde aan kunt maken. Het leven is alleen zinvol omdat je toekomst hebt. Je ergens op kunnen verheugen is een eerste levensbehoefte. Ik pleit voor een regeling: na elke x-jaar op verzoek weer x-jaar erbij."

Met weer de lezersvraag: laat ons weten hoe ú hier tegenaan kijkt!

straten verder. “Kunst in de breedste zin des woords. En dan niet alleen het kunstwerk *an sich*, maar vooral ook het hele plaatje eromheen. Wat bewoog een kunstenaar, waar kwam hij of zij ‘vandaan’? In het geval van Mondriaan boeit het me bijvoorbeeld hoe hij zich ontwikkelde van een volledig figuratief landschapsschilder tot de latere abstracte werken. Dat je een boom steeds verder ‘uitgekleed’ ziet worden tot er op het laatst nog maar een paar lijnen over zijn, die voor hem de essentie van De Boom weergeven. Vergelijkbaar met hoe Lucebert dacht over poëzie: minder is beter. De kunst van het weglaten. Tot je uiteindelijk misschien wel uitkomt op een volledig wit vlak, wat dan zowel een schilderij als een gedicht kan zijn. Maar tegelijkertijd ook het einde van de kunst... Ik vind het inspirerend om er zo over na te denken. Maar kan aan de andere kant ook diep geraakt worden door bijvoorbeeld de kleurrijke, drukke outsiderschilderkunst van ‘mensen met een kras’. Of de perfecte verhoudingen van de stoel van Rietveld of de Bauhaus-architectuur. Ik ben een omnivoor. Kern is dat het geheel ‘iets’ oproept. Jij vond mij Wilmlink mooi voordragen? Kijk dan eens hoe

BEN ALI LIBI

*Op een lijst van artiesten, in de oorlog vermoord,
staat een naam waarvan ik nog nooit had gehoord,
dus keek ik er met verwondering naar:
Ben Ali Libi. Goochelaar.*

*Met een lach en een smoes en een goocheldoos
en een alibi dat-ie zorgvuldig koos,
scharrelde hij de kost bij elkaar:
Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*Toen vonden de vrienden van de Weduwe Rost
dat Nederland nodig moest worden verlost
van het wereldwijd joods-bosjervistisch gevaar.
Ze bedoelden natuurlijk die goochelaar.*

*Wie zo dikwijls een duif of een bloem had verstoppt,
kon zichzelf niet verstoppen, toen er hard werd geklopt.
Er stond al een overvalwagen klaar
voor Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*In 't concentratiekamp heeft hij misschien
zijn aardigste trucs nog wel eens laten zien
met een lach en een smoes, een misleidend gebaar,
Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*En altijd als ik een schreeuwer zie
met een alternatief voor de democratie,
denk ik: jouw paradijs, hoeveel ruimte is daar
voor Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*Voor Ben Ali Libi, de kleine schlemiel,
hij ruste in vrede, God hebbe zijn ziel.*

Zie ook www.youtube.com → Joost Prinsen Ben Ali Libi.

Joost Prinsen het laatst deed bij De Wereld Draait Door. Maar probeer het vooral niet teveel te ‘verwetenschappelijken’. Ik heb twee Anton Heyboers; van één heb ik spijt. En de één zweert bij Bach en de Beatles; de ander bij Schubert en de Stones. Waarom? Leg het maar uit.”

Zon & regen. Zacht & hard.

Amersfoort. De plaats waar Mondriaan geboren is. Al komt Dick vandaag voor een andere door hem bewonderde kunstenaar: Armando. Als hij diens kunstwerk Die Leiter (De Ladder) ontwaart, begint z’n gezicht net zo te stralen als de zon die dag. Beeldhouwer/kunstschilder/schrijver/violist Armando bracht zijn jeugd door op deze plek, vlakbij waar in de oorlog Kamp Amersfoort was. In Armando’s ogen zijn niet alleen de mensen, maar ook het landschap, de bomen, schuldig aan de onmenselijkheden die daar plaatsvonden. “Onbegrijpelijk”, zegt hij even later in het Kamp-museumje. “Dat mensen elkaar dit kunnen aandoen.” Op de plek waar vroeger gevangenen gefusilleerd werden, staat nu het imposante beeldhouwwerk De Stenen Man. Dick rilt bij de herinnering. De zon verdwijnt plots, een onweer breekt los. Toeval? “Dat bestaat niet.”

Zwanenburg. Huize Te Winkel hier heeft één ding gemeen met dat in Winterswijk: het behang verdwijnt bijna volledig achter de kunstwerken. Bij ieder stuk heeft Dick een gepassioneerd verhaal. Of het eigenlijk niet een beetje paradoxaal is: het zachte van de kunst versus de harde kant die hij toch ook gehad moet hebben als Hoofd Directievoering? Dick is er duidelijk over. “Ten eerste is kunst natuurlijk niet per definitie zacht. Heb jij beeldhouwers wel eens aan het werk gezien? Dat zijn echte macho’s. Armando bijvoorbeeld was een groot boksliefhebber. En ja: als directievoerder moet je je poot zo nodig stijf kunnen houden tijdens onderhandelingen over plannings, procedures of poen. Dan kon ik hard zijn, ging ik als het moest door muren. Aan de andere kant: met rust en een zachte hand bereikte je vaak veel als er eens een wethouder of dijkgraaf overtuigd moest worden. Het blijft immers ménsenwerk. In De Directievoering, en in De Kunst.” 🐶

KIJK 'S

www.villamondriaan.nl: museum Winterwijk

www.mondriaanhuis.nl: museum Amersfoort

www.moa.nl: museum Armando

www.kampamersfoort.nl

www.opvoedadvies.nl/waarom